

національної економіки стабілізує соціально-економічну й політичну ситуацію в країні, обумовить її економічну безпеку.

**ЛІТЕРАТУРА:**

1. Податковий кодекс України / [уклад. В. Кузнєцов]. - Харків : Фактор, 2011. - 496 с.
2. Мартинюк В. П. Факторний аналіз чинників впливу на розміри податкових надходжень до державного бюджету України / В. П. Мартинюк // *Фінанси України*. - 2011. - № 1 (182). - С. 40-51.
3. Квасовський О. Р. Проблемні аспекти прямого оподаткування страхових компаній в Україні / О. Р. Квасовський, М. В. Стецько // *Фінанси України*. - 2011. - № 1 (182). - С. 52-63.
4. Никитич С. И. Структурные процессы в экономике: сущность и факторы формирования / С. И. Никитич // *Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект* : сб. науч. трудов. - Донецк : ДонНУ, 2010. - Ч. I. - С. 293-296.
5. Нікітїч С. І. Методологія дослідження первинної структурної ланки суспільного виробництва. Корпорація / С. І. Нікітїч // *Схід*. - 2011. - № 2 (109). - С. 48-52.

6. Хорошева А. С. Содержание денежно-кредитного регулирования в контексте экономической безопасности государства / А. С. Хорошева // *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики* : зб. наук. праць. - Харків, 2009. - Вип. 2 (7). - С. 198-205.
7. Хорошева А. С. Концептуальный подход к обеспечению экономической безопасности государства способами денежно-кредитного регулирования в условиях открытой экономики / А. С. Хорошева // *Економіка: проблеми теорії та практики* : зб. наук. праць. - Дніпропетровськ : ДНУ, 2010. - Випуск 263 : у 9 тт. - Т. 9. - С. 2335-2344.
8. Кальмук О. Механізм забезпечення економічної безпеки України / О. Кальмук // *Схід*. - 2011. - № 2 (109). - С. 40-43.
9. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки). "Шляхом Європейської інтеграції" / [авт. кол.: А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін.]. - К. : ІВЦ Держкомстату України, 2004. - 416 с.
10. Пода В. Денег не хватает на всех / Я. Пода // *Комментарии*. - 2011. - № 14 (259). - С. 23.
11. Статистичний щорічник України за 2009 рік / [за ред. О. Г. Осауленка]. - К. : Державне підприємство "Інформаційно-аналітичне агентство", 2010. - 568 с.
12. Жук А. Малый бизнес в мире и в Украине / А. Жук // *Економіка України*. - 1995. - № 7. - С. 33-39.

**A. Horbatuk**

**SAFEGUARDING OF STATE ECONOMICAL SECURITY: MODERN TAXATION REGULATION MECHANISM OF ENTERPRISE**

In article consider the problem of forming modern taxation regulation mechanism of enterprise for safeguarding of Ukraine State economical security. It is must take taxation factor of development small and middle enterprise and corporation sector for progress national economy structure.

*Key words: economical security, corporation sector of economy, small and middle enterprise, tax, taxation regulation mechanism.*

© А. Горбатюк  
Надійшла до редакції 25.03.2011

УДК 331.54

**ЗМІНИ В СТРУКТУРІ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ  
ТА ПРОФЕСІЙНИХ РОЗПОДІЛАХ У РОЗРІЗІ СТАДІЙ  
РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА**

**НАТАЛІЯ ГУК,**

*кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки  
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

**Показано, що в процесі переходу суспільства від індустріального до постіндустріального (інформаційного) відбулася докорінна трансформація зайнятості. Значних змін зазнали традиційні уявлення про працю та професії. Доведено, що інформатизація суспільства сприяла поглибленому поділу праці та формуванню нової професійно-кваліфікаційної структури зайнятих.**

**Ключові слова:** *полівалентна праця, професійно рухливий робітник, вільні професії, фрілансер.*

**Постановка проблеми.** Поступовий перехід від індустріального до інформаційного суспільства зумовлений зміною використання в процесі виробництва ро-

бочої сили різного освітньо-професійного рівня. Зміна змісту, умов і характеру праці в розрізі цивілізаційних змін під впливом досягнень науково-технічного про-

гресу потребує творчих здібностей людини, формування яких займає не одне десятиліття. Саме цією необхідністю й визначається актуальність сучасних теоретичних і методичних досліджень проблеми трансформації зайнятості населення, а відповідно й професійного становлення та розвитку особистості, у яких невід'ємною складовою є її вільне, усвідомлене й обґрунтоване професійне самовизначення.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Активний пошук методологічних підходів до визначення змісту праці та видів професійної орієнтації особистості в умовах стадійного розвитку суспільства розпочато західними науковцями.

Так, П. Друкер зазначає, що "акценти у виробництві, особливо в обробній промисловості, переносяться з робітників фізичної праці на робітників розумової праці... Усе більша кількість людей із середовища робітників навчаються достатньо довго, щоб стати робітниками розумової праці" [14, с. 183]. За визначенням М. В. Макарова, "зміни відбуваються у нових організаційних формах, пов'язаних з реалізацією мережевих технологій, а саме: дистанційній роботі - на постійній основі чи за гнучким графіком, роботі фахівців у віртуальних колективах, самостійній зайнятості й взаємному субпідряді. Праця поступово перетворюється на децентралізовану й індивідуалізовану" [6, с. 28]. Згідно з А. І. Ракитовим, у процесі еволюції у видобувній і переробній промисловості та частково в індустрії послуг механічні й електромеханічні пристрої усе частіше замінюються автоматизованими й роботизованими системами, що побудовані на застосуванні сучасних інформаційних технологій і зберігають за людиною роль "головного конструктора", контролера й "верховного керівника", винахідника, творця і, звичайно, одержувача благ і дивідендів [10, с. 601].

Звичайно, не слід применшувати значущість наукових пошуків з окресленої тематики і вітчизняних дослідників. Якщо проаналізувати низку прогностичних досліджень [8, с. 3], то можна дійти висновку, що перехід від індустріального до постіндустріального суспільства має автоматично позитивно вплинути на світ праці. Передбачається, що, насамперед з'явиться багато нових робочих місць, зміст праці стане більш творчим, цікавим, звільненим від рутини тощо. Проте інші складові прогнозу мають менш оптимістичне забарвлення. Вони передбачають, що в осяжному майбутньому переважна більшість населення може позбутися професійної праці як такої. Футурологи попереджають, що якщо не протидіяти цій тенденції, використовуючи нові важелі управління, то стануть неминучими масове безробіття, соціальне декласування значної частини населення і глобальні соціальні конфлікти.

**Мета** статті - окреслення змін, яких зазнала структура галузевої зайнятості в різні періоди розвитку суспільства, що дасть змогу охарактеризувати логіку розгортання та перспективні напрями дослідницьких пошуків у системі взаємодії людини й професії.

**Виклад основного матеріалу.** В аграрному й індустріальному суспільствах під працівником перш за все розумілася людина, яка проводила велику частину свого часу або в полі, або за верстатом, або в кабінеті. Ринок праці потребував переважно фізично здорових людей для заповнення робочих місць, які значною мірою були орієнтовані на фізичну, а не на розумову працю. Зайнятість в аграрному секторі вела до консервації патріархальних форм виробництва, низької продуктивності праці та неефективного використання трудового потенціалу.

Ще в 70-х - першій половині 80-х років ХХ ст. критично значущим для індустріального розвитку західних країн було постачання традиційних масових ресурсів - палива, металів, а також приплив некваліфікованої робочої сили. Зараз акцент усе більшою мірою зміщується на технологічну спеціалізацію провідних країн світу. Щодо них - інші країни перетворюються на джерело поставок масової споживчої продукції (текстиль, побутова електроніка тощо). Водночас на периферію, як і колись, переводиться випуск ряду видів продукції виробничого призначення (у першу чергу, "брудні виробництва" - металургія та хімія), яким притаманні високе екологічне навантаження та відносно низькі кваліфікаційні вимоги до робочої сили [5, с. 115].

В індустріальний період закладено перші підвалини формування ринку праці, на якому відбувався обмін знань та можливостей людей на умови їхньої праці й життя. Такі суттєві зміни відбулися наприкінці ХІХ ст., передусім, у сфері військових і будівельних професій, транспорту і зв'язку, у теплоенергетиці та машинобудуванні, які сформували попит на ринку праці на відповідні професії, кількість і якість працівників, їх підготовленість і вихованість. Для вирішення такої суперечності й почали інтенсивно створюватися профорієнтаційні служби ("консультаційні амбулаторії"), які мали на меті вирішити проблему співвідношення попиту роботодавців і бажання та можливостей людини працювати в певній професійній сфері [11, с. 15].

Система професійної орієнтації, що склалася в індустріальний період, тривалий час (до 50-х рр. ХХ ст.) виконувала головне завдання - забезпечення діючого на той час капіталомісткого серійного виробництва великою кількістю робітників відносно невисокої кваліфікації. Як бачимо, виробничий процес потребував працівника, що виконував роль придатка машини, використання наукових знань у процесі виробництва було цілковито відокремлене від знань та умінь окремих працівників. Більше того, поява машин у виробничих процесах не тільки не сприяла підвищенню кваліфікаційного рівня значної частини працюючих, а й потребувала масової заміни працівників ручної праці низькокваліфікованими робітниками, здатними виконувати лише незначну кількість стандартних операцій. Тобто фактично спостерігалось зведення працівника до стану машини, яка успішно з ним конкурувала й витісняла з процесу виробництва.

Праця на заводі або в конторі, як зазначав Е. Тоффлер [13], неухильно ставала більш монотонною, спеціалізованою й стиснутою в часі, а роботодавці хотіли мати працівників слухняних, пунктуальних і схильних виконувати механічні завдання. Відповідні якості виховувалися в школах, а винагороджувалися корпораціями. Під впливом нових цивілізаційних парадигм спостерігалася зміна цінностей попередньої хвилі цивілізації. Так, цінність праці, яка в доіндустріальну епоху була заставою єдності соціальної спільності, об'єднаної традиційним корінням, забезпечувала індивідуальну безпеку життя і стабільність соціального статусу. В індустріальну ж епоху її значущість трансформується, у шкалі престижності професій домінуючими стають ті заняття, які передбачають швидкий успіх та збагачення, не передбачають тривалого систематичного навчання, зумовлюють послаблення мотивуючої сили висхідної освітньо-професійної мобільності [Там само].

Однак швидкі темпи науково-технічного розвитку визначили зміну потреб соціального замовлення, оскільки в окремих професіях типу "людина і техніка"

предметом праці стає інформація, отримана з датчиків і приладів, а засоби виробництва й безпосередній виробничий процес, який традиційно перебував у межах органів сприйняття фахівця, переміщуються в середовище, відділене від нього пультом або ж системою управління. До таких професій належала, передусім, професія оператора, ефективність праці якої залежала від точності прийому та швидкості обробки великого обсягу інформації, адекватної реакції на неї в умовах складних автоматизованих систем управління виробничим процесом тощо. Специфічні особливості професійної діяльності людини з'явилися також у професіях, пов'язаних із освоєнням космосу. Їх ознаками стали екстремальність ситуації космічного польоту, надзвукові швидкості, складність і відповідальність завдань, виконання виробничих функцій в умовах невагомості, просторова та сенсорна ізоляція тощо. Надзвичайно суттєво змінюється також зміст окремих професій в енергетиці, кораблебудуванні та транспорті після використання у виробничих процесах термоядерної енергії тощо [11, с. 16-17].

Слід зазначити, що під впливом НТР у розвинутих країнах ринкової економіки наприкінці ХХ ст. удалося взагалі вивільнити працівників від тяжкої фізичної праці, яка тривалий час зберігалася в первинному (сільському господарстві) та вторинному (будівництві) секторах економіки. Нові високотехнологічні виробництва поступово пропонують застосування творчої інтелектуальної праці, при якій працівники здійснюють функцію контролю за роботою машин й управляють ними. А це означає, що сучасне виробництво має потребу в усебічно розвинутих робочій силі. У міру того як масове виробництво витісняється на периферію економічного життя, а то й цілковито виноситься за межі розвинутих країн, зайняті в ньому робітники будуть уже розглядатися не як тимчасові безробітні, а як особи, які назавжди відділені від соціально важливої діяльності. За визначенням А. Горца, це "неопролетаріат" - люди, які стали хронічно безробітними, чий інтелектуальні здібності знецінені сучасною організацією виробництва.

Неминучим наслідком розвитку системи інформаційних технологій стане відмирання або докорінна зміна за змістом десятків професій, перетворення кількості робітників, зайнятих виробництвом, передачею та використанням знань, у домінуючу групу в загальній кількості зайнятих. Так, у 1962 р. Ф. Махлуп уводить у науковий обіг поняття "робітник інтелектуальної праці" (*knowledge-worker*), підкреслюючи тим самим раніше не відомі якості нового типу працівника, а саме: його зорієнтованість на оперування інформацією й знаннями, фактичну незалежність від факторів власності на засоби виробництва, високу мобільність і прагнення до діяльності, яка відкриває перспективи для самореалізації, навіть за умови втрати тимчасової матеріальної вигоди. Саме тому дедалі більше дослідників приходять до висновку, що нова роль знань посилює потребу в масовій появі висококваліфікованих інноваційно орієнтованих працівників і приводить до радикальних змін у суспільній структурі, розширенні профілю професій і суміщення спеціальностей.

Індустріальний тип зайнятості, за якого робітники переважно мали тільки одне професійне спрямування, поступово відходить у минуле та трансформується до науково-інформаційного. Центральною фігурою нового суспільства, за Д. Беллом, стає спеціаліст, який буде все більшою мірою затребуваним, а стрижнем трудових відносин - професійне та технічне обслугову-

вання. Пріоритет переходить від переважного виробництва товарів до виробництва послуг, проведення досліджень, організації системи освіти й підвищення якості життя. Клас технічних спеціалістів стає основною професійною групою в суспільстві, яка втілює інновації. Це ті професіонали, присутність яких у медицині, освіті, науково-дослідній роботі, управлінні є свідченням експансії нової інтелігенції - в університетах, дослідницьких організаціях, у сфері вільних професій та управління.

Так, за визначенням академіка НАНУ В. П. Семиноженка, "щоб країна могла здійснити перехід від індустріальної економіки до суспільства знань і успішно конкурувати з іншими країнами в постіндустріальному світі, вона повинна мати систему інновацій, наукових досліджень і технологічних розробок, а головне - творчий потенціал вчених й інженерів" [12]. Технічні досягнення людства, що все більш ускладнюються, а також вимоги до людини, зайнятої у виробництві, формують таку інструментальну цінність, як освіта. Необхідність її здобувати заснована на основі суб'єктивних уявлень про престижність професій інноваційного спрямування, на прагненні людини не відстати від умов праці, що змінилися, і на знаходженні певного матеріально-добробуту в майбутньому.

Щороку майже 10 % загальної кількості вакансій зникають і замінюються іншими (часто в нових формах), що потребують нової кваліфікації. Індивідуалізація сучасного суспільства, яка є наслідком соціально-психологічних і культурних змін, проявляється в послабленні зв'язків особистості із соціальним середовищем, характеризується новими індивідуалізованими видами праці. Трудова мобільність стає найчастіше пов'язаною з інтенсивністю зміни професії, а не підвищенням рухливості робочої сили в межах постійних спеціальностей. Так, згідно з останніми дослідженнями західних науковців [9], на кожного молодого працівника із середнім рівнем освіти протягом його трудового життя очікує щонайменше 11 змін робочих місць. Інтелектуальна праця стає головною, переважають професії науковця, техника, тому головний сектор економіки переноситься з виробництва товарів та промисловості в сектор послуг - транспорт, комунікації, торгівля, найбільш стрімко зростають наукомісткі виробництва. Водночас традиційні галузі втрачають своє місце і роль.

Так, у розвинутих країнах частка зайнятих у промисловості коливається в межах 25-40 %, у той час як спадна її тенденція характерна для сільського господарства - близько 15 %. Як доволі позитивну слід охарактеризувати динаміку зайнятості у сфері послуг - до 35-50 %, яка характеризується не лише такими традиційними видами діяльності, як освіта, охорона здоров'я та відпочинок, а й торговельно-фінансовою діяльністю. Для країн, що розвиваються, прийнятними є такі тенденції: зайнятість більшої частини населення в аграрному секторі, перевищення частки зайнятих у промисловості більш як на 15 % та поступове залучення все більшої кількості працездатного населення до невиробничої сфери (здебільшого сфери послуг). У постсоціалістичних країнах основна частина населення зайнята в матеріальному виробництві: майже 40 % у промисловості й близько 20 % у сільському господарстві. На невиробничу сферу припадає 30 %, причому 2/3 зайняті в освіті, охороні здоров'я, культурі. Таким чином, простежується закономірний зв'язок між структурою зайнятості, структурою виробництва та типом країни (рис. 1).

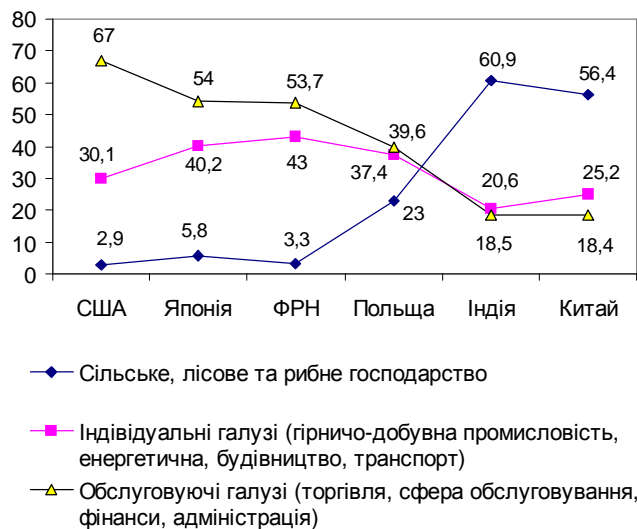


Рис. 1. Сучасна галузева структура зайнятості в країнах різних типів, % [4].

Достатньо високий рівень промислового розвитку, особливо його обробної ланки, США, Японії та ФРН свідчить про посилений рівень інтелектуалізації праці та залучення все більшої кількості працівників саме у сферу послуг. Зазначені зміни значно посилюють варіацію балансу галузевої структури зайнятості, яка в більшості країн пов'язана з національними традиціями або політичними умовами на певний час.

Зміна суспільної парадигми розвитку й становлення постіндустріального економічного укладу призвели до падіння престижності робітничих професій та зростання кількості фахівців і професіоналів. Окреслені структурні зрушення у виробничому середовищі спричинили поворот до полівалентної (багатофункціональної) праці, формування професійно рухливого робітника, зменшення соціально-професійної дистанції між різни-

ми категоріями персоналу, запровадження в систему організації праці сумісництва функцій та професій, колективних форм праці - бригад, команд, гуртків якості. Полівалентна праця прискорила зростання попиту на робітників багатофункціональних професій, спеціалістів і менеджерів, які працюють "поверх професійних бар'єрів", тобто тих, хто синтезує знання - планувиків, аналітиків, маркетологів тощо [2, с. 58].

Позитивні зрушення в професійних розподілах відбулись і на українському ринку праці (рис. 2). Так, більш затребуваною стала праця кваліфікованих робітників з інструментами, яка зберігала позитивну тенденцію до 2006 року. Радує те, що знижується кількість працівників найпростіших професій, тоді як більшим попитом починають користуватись фахівці й професіонали. В останнє десятиліття значну части-

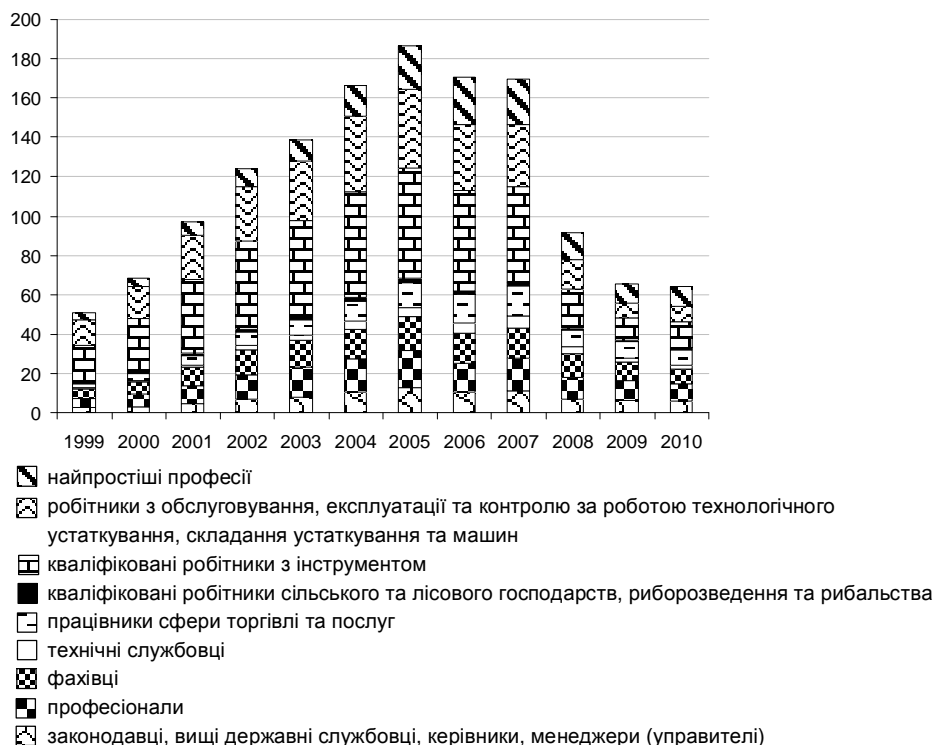


Рис. 2. Динаміка потреби підприємств у працівниках за професійними групами в 1999-2010 рр., тис. осіб [3].

ну нових робочих місць було створено в третинному секторі, де працівники виконують функції спеціалістів, консультантів і дрібних підприємців, нерідко працюючи неповний день. Наприклад, на підприємствах, що виробляють програмне забезпечення, із високою часткою фахівців серед зайнятих за п'ять років було створено 250 тис. нових робочих місць, у той час як в обробній промисловості їх кількість скоротилася на 116 тис. У секторі фінансових послуг за останні десять років було ліквідовано 80 тис. робочих місць, пов'язаних із наданням традиційних послуг, але з'явилося 500 тис. робочих місць у таких нових галузях, як управління цінними паперами та активами, обслуговування кредитних карт [1].

Поширення електронного бізнесу спричинило появу цілої низки нових професій і занять, таких, наприклад, як комп'ютерний дизайн, комп'ютерна анімація і візуалізація та інші. Так, для прикладу кількість робочих місць, пов'язаних із розробкою та підтримкою Інтернет-сторінок, зростає в США щороку на 30 % [7, с. 80]. Ще більшими темпами зростає кількість робочих місць в інфраструктурі мережі Інтернет. Робітники інтелектуальної праці займають тепер у США кожні 8 із 10 нових робочих місць.

Як бачимо, простежуються значні зрушення в професійній структурі зайнятості в бік збільшення частки висококваліфікованих працівників універсальної кваліфікації у сфері інформаційних, управлінських, фінансових, інженерних та розподільчих послуг. Спостерігається насиченість ринку праці "вільними професіями", що містять елемент суспільної необхідності й задоволення власних творчих та економічних потреб та інтересів. Вони потребують підвищених вимог до рівня освіти й кваліфікації, наявності особливого режиму відповідальності за виконання професійних обов'язків тощо. Відповідно до галузевих критеріїв основними категоріями вільних професій вважаються:

1. Медичні професії (лікарі, дантисти, фармацевти, судмедексперти).
2. Незалежні й неупереджені консультанти в галузі економіки та права (аудитори, нотаріуси, адвокати, ріелтори).
3. Незалежні технічно-наукові професії (архітектори, інженери, програмісти).
4. Незалежні професії в галузі гуманітарних наук та культури (перекладачі, викладачі, журналісти, письменники, художники).

Останнім часом широкого розповсюдження набув такий напрямок організації праці, як фріланс. Його суть проявляється в тому, що всю роботу працівник виконує вдома, за своїм комп'ютером, використовуючи повністю тільки особисті напрацювання. Сьогодні фрілансерами прийнято називати позаштатних співробітників організацій, що виконують роботу від замовлення до замовлення. Це можуть бути програмісти, дизайнери, перекладачі, журналісти, копірайтери, фотопортрети тощо. Досить часто цей вид зайнятості ототожнюють із телероботою (праця на відстані з використанням Інтернет-мережі). Так, у США віддалено працюють 5,8 % населення, практично 17 млн осіб. Причому їхні доходи майже вдвічі перевищують оклади не зайнятих у фрілансі людей: 50 тисяч доларів на рік проти 30 тисяч доларів.

### Висновки

Процеси, що спостерігались у світовому господарстві при його переході до постіндустріальної стадії розвитку, підготували важливі якісні зміни в структурі

зайнятості населення та професійних розподілах. Значно зросла наукомісткість праці, відбулося розширення номенклатури товарів і послуг масового виробництва в результаті поглиблення суспільного розподілу праці, господарська діяльність почала набувати глобальних рис, з'явилося багато нових професій, які поєднують у собі функції оператора та управлінця (HR-менеджери, логістики, медіатрейдери, арт-директори, менеджери з розвитку бізнесу тощо). Кожна зі стадій розвитку суспільства - аграрна, індустріальна, постіндустріальна - характеризується власною структурою зайнятості населення, але саме в індустріальній період наприкінці XIX ст. у таких сферах, як оборона, будівництво, транспорт, зв'язок, теплоенергетика та машинобудування закладено перші підвалини формування ринку праці, на якому відбувався обмін знань та можливостей людей на умови їхньої праці й життя.

### ЛІТЕРАТУРА:

1. Браччі Дж. Нові форми зайнятості та інформаційні технології / Дж. Браччі [Електронний ресурс]. - Режим доступу : [http://refs.co.ua/83552-Novye\\_formy\\_zanyatosti\\_i\\_informacionnye\\_tehnologii.html](http://refs.co.ua/83552-Novye_formy_zanyatosti_i_informacionnye_tehnologii.html).
2. Вильховченко Э. Постиндустриальные модели труда: социоорганизационный прогресс на рубеже XXI века / Э. Вильховченко // Мировая экономика и международные отношения. - 2003. - № 3. - С. 56-65.
3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Динаміка населення земної кулі [Електронний ресурс]. - Режим доступу : [http://aglomeracii.com/index.php?option=com\\_content&view=article&id=146:2010-10-15-12-57-56&catid=51:2010-10-17-16-59-27&Itemid=65](http://aglomeracii.com/index.php?option=com_content&view=article&id=146:2010-10-15-12-57-56&catid=51:2010-10-17-16-59-27&Itemid=65).
5. Економіка знань - модернізаційний проект / [за ред. В. М. Гейця, В. П. Семиноженка, Б. Є. Кваснюка]. - К. : Фенікс, 2007. - 539 с.
6. Макарова М. В. Тенденції розвитку цифрової економіки : [монографія] / М. В. Макарова. - Полтава : РВВПУСКУ, 2004. - 236 с.
7. Мелюхин И. С. Информационное общество: истоки, проблемы, тенденции развития / И. С. Мелюхин. - М. : Изд-во МГУ, 1999. - 208 с.
8. Напрями реформування системи професійно-технічної освіти в умовах європейської інтеграції (досвід, аналіз, прогнози) : [монографія] / В. М. Аніщенко, Д. О. Закатнов, С. І. Здіорук, С. Ф. Клепко, В. О. Радкевич та ін. - К., 2008. - 196 с.
9. Нехода Е. В. Трансформация труда и социально-трудовых отношений в условиях перехода к постиндустриальному обществу / Е. В. Нехода // Современные технологии бизнеса : электронный науч. журнал. - Сентябрь 2006. - Вып. 1 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.hsb.tsu.ru/content.php%3Fid%3D113>.
10. Ракитов А. И. Общество, основанное на знаниях / А. И. Ракитов // Вестник Российской академии наук. - 2004. - Т. 74. - № 7. - С. 598-605.
11. Развитие профессиональной ориентации в Украине : науч.-допом. бібліогр. покажч. / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухолинського та ін. ; [упоряд.: Пономаренко Л. О., Стельмах Н. А., Ніколюк Л. І. ; наук. ред.: Рогова П. І., Чепурна Н. М.]. - К. ; Черкаси : [б. в.], 2009. - 196 с.
12. Социально-экономические проблемы информационного общества / [под ред. Л. Г. Мельника]. - Сумы : ИТД "Университетская книга", 2005. - 430 с.
13. Тоффлер Е. Третья Хвиля / Е. Тоффлер. - К. : Вид. дім "Всесвіт", 2000. - 480 с.
14. Drucker P. The New Realities / P. Drucker. - Oxford, 1996. - P. 183-184.

N. Huk

## THE STRUCTURE CHANGE OF POPULATION EMPLOYMENT AND PROFESSIONAL DISTRIBUTION IN THE RESULT OF SOCIETY TRANSFORMATION

It is grounded in the article that in the process of transition from industrial to postindustrial (informative) society, the fundamental transformation of employment took place. The traditional imagination about labour and profession suffered important changes. It has been proved that informatization of society helped deep share of labour and forming of new professional and qualification structure of man power.

*Key words:* multifunctional labour, mobile working force, free professions, freelancer.

© Н. Гук

Надійшла до редакції 10.03.2011

УДК 657.22:340.1

## ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ОБЛІКУ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

НАТАЛЯ ДУТОВА,

*асистент Донецького національного університету*

НАТАЛЯ НОВІКОВА,

*Донецький національний університет*

У статті визначено та проаналізовано проблемні аспекти ведення обліку спільної діяльності в Україні, пов'язані з неврегульованістю багатьох питань здійснення такої діяльності чинним законодавством. Дано визначення спільної діяльності, а також розглянуто основні форми її здійснення відповідно до національних та міжнародних стандартів обліку. Окреслені напрямки подальшого вдосконалення законодавчого регулювання здійснення спільної діяльності в Україні.

*Ключові слова:* спільна діяльність, спільне підприємство, спільно контрольовані операції, спільно контрольовані активи, спільно контрольовані господарські одиниці, бухгалтерський облік, податковий облік, учасники спільної діяльності.

**Постановка проблеми.** У сучасних умовах ринкової економіки у зв'язку з посиленням інтеграційних процесів та конкуренції спільна діяльність є одним зі способів поліпшення конкурентних позицій господарюючих суб'єктів. Відносини спільної діяльності без створення юридичної особи досить широко розповсюджені в різних сферах. Це зумовлюється, по-перше, тим, що відповідно до умов договору про спільну діяльність учасники об'єднують свої зусилля задля досягнення спільної мети, але в той же час залишаються юридично самостійними суб'єктами. Це дає можливість одночасного здійснення спільної і власної господарської діяльності, а також інвестування подальшої діяльності з їхніх доходів. Крім того, скорочується кількість наданої звітності порівняно з юридичною особою. По-друге, процес здійснення спільної діяльності не ускладнюється процедурами розробки установчих документів, державної реєстрації створення та припинення нового суб'єкта права тощо, за винятком узяття на облік договору спільної

діяльності в органах державної податкової служби та реєстрації договорів за участю іноземних інвесторів. Слід зазначити, що в умовах організації спільної діяльності відсутня необхідність в отриманні додаткових ліцензій. Якщо один із учасників договору має відповідні ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності, а інші за умовами договору зобов'язуються тільки фінансувати здійснення видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, отримання додаткових ліцензій учасником договору, який здійснює фінансування, не потрібне [1, с. 39]. Однак, незважаючи на те, що здійснення спільної діяльності має ряд переваг, ведення бухгалтерського обліку та оподаткування такої діяльності викликає певні труднощі, які зумовлені, перш за все, неврегульованістю, неповною господарсько-правовою розробкою та регламентацією багатьох питань здійснення спільної діяльності в Україні чинним законодавством.